

Teri Pračet

PETI SLON

Prevela

Nevena Andrić

Laguna

Naslov originala:

Terry Pratchett

THE FIFTH ELEPHANT

Mnogo zahvaljujem Piteru Blikliju na pomoći oko patuljačke opere *Krvosek i Železni Malj*, koja je u njegovoj verziji verovatno bila daleko bolja (i imala je daleko više pesama o zlatu).

Copyright © Terry and Lyn Pratchett 1999

Translation Copyright © 2011 za srpsko izdanje, LAGUNA

Kažu da je svet ravan i da ga na leđima nose četiri slona koji pak stoje na oklopu divovske kornjače.

Kažu da slonovi, kao zaista ogromne životinje, imaju kosti od kamena i gvožđa,* i zlatne živce zarad bolje provodljivosti na duge staze.

Kažu da je pre mnogo godina peti slon uz vrisku i trubljenje proleteo kroz atmosferu mladog sveta i tresnuo o zemlju tako jako da su se kontinenti rascepili a planine uzdigle.

Niko zapravo nije video njegovo sletanje, zbog čega se postavlja zanimljivo filozofsko pitanje: Kada milioni tona ljutitog slona dolete nebom vrteći se oko sopstvene ose a nema nikog da to čuje, da li slon – filozofski gledano – proizvodi ikakav zvuk?

I ako niko ne vidi tresak, je li *zaista* tresnuo?

Drugim rečima, da nije u pitanju prosto priča za malu decu koja bi trebalo da objasni neke zanimljive prirodne pojave?

* Ne kamena i gvožđa u mrtvom obliku, kao što su sada, već od *živog* kamena i *živog* gvožđa. Patuljci imaju poprilično maštovitu mitologiju kad su minerali u pitanju.

Što se tiče patuljaka, čija je ovo legenda, i koji rudare mnogo dublje nego ostali svet, *oni* kažu da u tome ima zrno istine.

Kada je dan vedar, sa određenih vidikovaca na Ramtopima posmatrač može videti veoma daleko preko ravnica. Ako je sredina leta, mogao bi da prebroji stubove prašine od prolaska volovskih karavana, koji se vuku brzinom od najviše tri kilometra na sat, gde svaki par volova vuče po dvoja kola privezana jedna za druga, s po četiri tone tereta na svakim. Ovim karavanima dugo treba da stignu bilo kuda, ali kada se to desi, svakako su brojni. U gradove Kružnog mora prevoze sirove materijale, a ponekad i ljude u potrazi za srećom i pokojom šakom dijamanta.

U planine donose gotovu robu, retkosti s druge strane okeana, i ljude koji su pronašli mudrost i poneki ožiljak. Obično između dva karavana prođe po dan razmaka. Pretvaraju krajolik u razmotani vremeplov. Kad je dan vedar, možete videti sve do prošlog utorka.

Heliografi su treperili u daljini dok su sa stuba na stub sevale poruke o prisustvu razbojnika, tovarima i najboljem mestu da dobijete duplu porciju jaja, triput više prženih krompirića i šniclu koja sa svih strana kipi iz tanjira.

Mnogi su putovali na kolima. Bilo je jeftino, bolje od hodanja, a na kraju biste čak stigli i na odredište.

Neki su putovali besplatno.

Vozač jednih kola imao je neprilika sa zapregom. Bila je usplahirena. Još bi to i očekivao u planinama, gde kojekakva

divlja stvorenja možda motre na volove kao na putujućí obrok, ali ovde nije bilo ničeg opasnijeg od kupusa.

Iza njega, dole, u uzanom prostoru između gomila nacepanih drva, nešto je spavalo.

Bio je to najobičniji dan u Ank-Morporku...

Narednik Kolon održavao je ravnotežu na klimavim merdevinama na jednom kraju Mesinganog mosta, jedne od najprometnijih saobraćajnica u gradu. Jednom rukom čvrsto se držao za visoku motku s kutijom na vrhu, a drugom je prema prorezu na prednjoj strani kutije podizao slikovnicu domaće izrade.

„A ovo ti je *druga* vrsta kola“, reče. „Je l' jasno?“

„Jest“, reče veoma tanak glasić iz kutije.

„Do-bro“, reče Kolon, očigledno zadovoljan. Ispustio je knjigu i pokazao niz most.

„Vidiš sad one dve oznake namalane na kaldrmi? One znače...?“

„Ako-kola-prođu-između-nji'-za-manje-od-minut – idu prebrzo“, ponovi glasić poput papagaja.

„Alal ti vera. A onda ti...?“

„Nacr-tam-sličku.“

„I paziš da se vidi...?“

„Vozačevo-lice-ili-tablice.“

„A ako je noć, onda...?“

„Rasvetlim-sal'manderom...“

„Alal ti vera, Rodni. I neko od nas će svakog dana svraćati po slike. Imaš sve što ti treba?“

„Naredniče, šta ti je to?“

Kolon pogleda dole, u veoma široko, smeđe, navije okrenuto lice, i osmehnu se.

„Bar dan, Sve To“, reče dok se zamišljeno spuštao niz merdevine. „Ovo što vidiš, gospodine Džolson, jeste moderna policija za novi milenijenijenum... num.“

„Malkice je mala, Frede“, reče Sve To Džolson, zagledajući je kao da je procenjuje. „Vidao sam gomilu većih.“

„Policija, Sve To, ne polica.“

„A. Dobro, onda.“

„Ako se neko proveze ovuda prebrzo, lord Vetinari sutra ujutru ima da vidi njegovu sliku. Ikonografi ne lažu, Sve To.“

„Jašta, Frede. Previše su glupi.“

„Njegovom lordstvu je više muka od kola koja jurcaju preko mosta, vidiš, pa nas je zamolio da nešto preduzme. Sad sam ja načelnik za saobraćaj, znaš.“

„Frede, je l' to dobro?“

„Nego šta nego jeste!“ reče narednik Kolon razgovorljivo. „Na meni je da sprečim da se, ovaj, arterije grada ne zaguše, što bi dovelo do potpunog sloma trgovine i propasti svih nas. To ti je najbitniji posao koji postoji, što bi se reklo.“

„A samo ga ti radiš, je li?“

„Pa, uglavnom. Uglavnom. Kaplar Nobs i ostali momci pomažu, naravno.“

Sve To Džolson se počea po nosu. „O nečem sličnom sam i hteo da popričam s tobom, Frede“, reče.

„Nema problema, Sve.“

„Nešto vrlo čudno mi se pojavilo ispred restorana, Frede.“

Narednik Kolon pošao je za krupajlijom za ugao. Fred je obično voleo Sveovo društvo jer pored Svea je uistinu

izgledao vrlo žgoljavo. Sve To Džolson bio je čovek koji bi se pojavio u atlasu i izmenio orbitu omanjih planeta. Pločnik mu je krckao pod nogama. U jednom telu je spojio – i to tako da je preostalo dosta prostora – najboljeg ankmorporškog kuvara i najpredanijeg žderonju; okolnosti koje kao da su nastale u raju sačinjenom skroz od pire-krompira. Narednik Kolon nije mogao da se seti čovekovog pravog imena; nadimak je dobio sveopštom saglasnošću, pošto niko ko ga prvi put vidi na ulici nije mogao da poveruje kako je *sve to* Džolson.

Na Širokom drumu nalazila su se velika kola. Ostala vozila zakrcila su ulicu u pokušaju da ih zaobiđu.

„U vreme ručka su mi isporučili meso, Frede, a kad je kočijaš izašao...“ Sve To Džolson pokaza na veliku trouglastu tvorevinu učvršćenu oko jednog kolskog točka. Bila je od hrastovine i čelika, zalivena žutom farbom.

Fred pažljivo kucnu o nju. „Odmah vidim gde je nezgodacija“, reče. „A koliko dugo ti je kočijaš bio unutra?“

„Pa. Poslužio sam mu ručak...“

„A ti odlične ručkove spremaš, Sve, oduvek to govorim. Šta je bio današnji specijalitet kuće?“

„Pijane šnicle s kremastim saftom i ćufte u sosu od piva, a posle puslice da umreš od slatkoće“, reče Sve To Džolson.

Usledio je časak tišine dok su obojica zamišljala ovaj obrok. Fred Kolon malčice uzdahnu.

„Ćufte na puteru?“

„Ne bi me valjda uvredio pretpostavkom da izostavljam puter?“

„Čovek bi dugo mogao da se zadrži uz takav obed“, reče Fred. „Nevolja je u tome, Sve, što patricij baš gubi živce kad

se kola parkiraju na ulici na duže od deset minuta. Misli da ti je to kô neki zločin.“

„Pojesti *mog* ručak za deset minuta nije zločin, Frede, nego tragedija“, reče Sve To. „Ovde piše: 'Gradska straža – 15 dolara da se ukloni', Frede. Toliko zaradim za nekoliko dana, Frede.“

„Radi se o tome“, reče Fred, „što će biti papirologije, znaš. Ne mogu tek tako da ti progledam kroz prste. Stvarno bih voleo da mogu. Imam toliko tih priznanica na stolu u kancelariji. Da sam ja na čelu Straže, naravno... ali nemam ti ja određene ruke, znaš...“

Njih dvojica stajala su na izvesnoj razdaljini, s rukama u džepovima, i naizgled obraćali vrlo malo pažnje jedan na drugog. Narednik Kolon poče da zvižduće za sebe.

„Znam ja štošta“, reče Sve oprezno. „Ljudi misle da kelneri nemaju uši.“

„I ja svašta znam, Sve“, reče Kolon zveckajući sitninom u džepu.

Obojica su neko vreme piljila u nebo.

„Možda mi je od juče ostalo malo sladoleda s medom...“
Narednik Kolon pogleda naniže u kola.

„Gle, gospodine Džolsone“, reče savršeno zgranutim glasom. „Neki nitkov vam je podglavio točak! E pa, ima uskoro tim da se *pozabavimo*.“

Kolon izvuče dve u belo ofarbane palice s pojasa, usmeri pogled ka tornju sa semaforom na Stražari koji je provirivao iznad nekadašnje fabrike limunade, sačeka dok mu gargojl na dužnosti ne dade znak, i sa izvesnom količinom žara i poleta poče da podražava čoveka ukočenih ruku koji u isto vreme igra dve partije stonog tenisa.

„Ekipa će stići svakog časka – a, vidi ovo...“

Malo dalje niz ulicu dva trola pažljivo su zaključavala točak kola za prevoz sena. Minut ili dva kasnije jedan slučajno baci pogled prema tornju na zgradi Straže, podgurnu kolegu, sam izvadi dve močuge i s poprilično manje poleta od narednika Kolona poslao signal. Kada je dobio odgovor, trolovi se okrenuše, ugledaše Kolona i odgegaše se prema njemu.

„Eto vidiš!“, reče Kolon ponosito.

„Neverovatna je ova nova tehnologija“, reče Sve To Džolson s divljenjem. „A mora da su bili na dobrih, koliko, četrdeset ili pedeset metara odavde?“

„Jašta, Sve. Ranije bih morao da duvam u pištaljku. A osim toga, ovako dolaze ovamo znajući da sam ih *ja* zvao.“

„Inače bi morali da pogledaju i vide da si ti“, reče Džolson.

„Pa, da“, reče Kolon, svestan da ono što se dogodilo možda i nije bio najblistaviji zrak svetlosti u novoj zori komunikacione revolucije. „Naravno, upalilo bi i da su bili nekoliko ulica dalje. Čak i na drugoj strani grada. A da sam rekao gargojlu da, kako mi to kažemo, šibne' ovo do 'velikog' tornja, gore na Čuki, onda bi, vidiš, dobili poruku u Sto Latu za nekoliko minuta.“

„A to je na tridesetak kilometara odavde.“

„Barem.“

„Neverovatno, Frede.“

„Napredak ti je to, Sve“, reče Kolon kada trolovi stigoše do njih.

„Pozorniće Rožnjače, ko ti je rekao da onesposobiš točak na kolima mog druga?“, zahtevao je.

„Pa, nar'niče, ti jutros reče da ima da podglavimo svaka...“

„Ne *ova* kola“, reče Kolon. „Odmah da si ih oslobodio i više nećemo ovo pominjati, važi?“

Pozornik Rožnjak kao da je došao do zaključka kako ga ne plaćaju da razmišlja, a tako je i bilo najbolje, pošto narednik Kolon nije smatrao da su trolovi u stanju da na tom polju zarade platu. „Ako ti tako veliš, nar’niče...“

„Dok vi to radite, Sve i ja ćemo malkice da proćaskamo, je l’ tako, Sve?“, reče Fred Kolon.

„Jeste, Frede.“

„Dobro, *kaže se* da proćaskamo, ali ja ću uglavnom da slušam, pošto će mi usta biti puna.“

Sneg je u slapovima padao s jelovih grana. Čovek se probijao kroz njega, pa zastao načas da se izbori za dah, a onda se brzim kasom zaputio preko čistine.

S druge strane doline začuo je prvi zov roga.

Imao je sat vremena, dakle, ako može da im veruje. Možda i neće stići do tornja, ali ima i drugih načina za bekstvo.

Imao je plan. Može da ih nadmudri. Izbegavaš sneg koliko god možeš, vraćaš se po sopstvenim tragovima, koristiš potoke... moguće je, nekima je *uspelo*. U to je bio siguran.

Nekoliko kilometara odatle vitka tela sunuše u šumu. Lov je otpočeo.

Negde drugde u Ank-Morporku Esnaf luda je goreo.

Ovo nije valjalo, pošto se esnafska vatrogasna jedinica sastoji pretežno od klovnova.

A *ovo* nije valjalo jer kada klovnu pokažeš kofu vode i merdevine, on ume da se ponaša samo na jedan način. Godine obuke čine svoje. Nešto u onom crvenom nosu odnese prevagu. Ništa on tu ne može.

Sem Vajms iz Gradske straže Ank-Morporka naslonio se na zid i posmatrao je predstavu.

„Stvarno moramo opet da iznesemo patriciju onaj predlog za gradsku vatrogasnu službu“, reče. Preko puta ulice jedan klovn je podigao merdevine, okrenuo se, oborio klovna *iza* sebe u kofu vode, onda se *opet* okrenuo da vidi kakvo je to komešanje i tako poslao žrtvu, koja je baš počela da se pridiže, natrag u kofu, uz neočekivani prdež. Svetina je posmatrala u tišini. Da je smešno, klovnovi to ne bi radili.

„Svi esnafi su izričito protiv“, reče kapetan Kerot Gvozdenon, njegov drugokomandujući, dok su klovnu s merdevinama sipali kofu vode u pantalone. „Kažu da bi to bila povreda privatnog poseda.“

Požar je buknuo u sobi na prvom spratu.

„Ako dopustimo da izgori, biće to još jedan udarac za razonodu u ovom gradu“, reče Kerot ozbiljno.

Vajms ga pogleda iskosa. Ovo je bila prava pravcata kerotovska opaska. Zvučala je dozlaboga nevino, ali *mogli* ste je drugačije protumačiti.

„Naravno da hoće“, reče on. „Svejedno, pretpostavljam da bismo *moral*i nešto da preduzmemo.“ Koraknu napred i skupi šake oko usta.

„Dobro, Straža ovde! Poređajte se u stroj i počnite da se dodajete kofom!“, viknu.

„Joj, je l’ *moramo*?“, reče neko iz svetine.

„Da, morate“, reče kapetan Kerot. „Hajdmo, nema vrda-nja, ako stanemo u dva niza, završićemo ovo dok si rekao keks! Šta kažete, a? Možda se čak svi lepo zabavimo!“

I uradili su to, primetio je Vajms. Kerot se prema svima ponašao kao da su prave lafčine i nekako, na neki neobjašnjiv način, nisu mogli da obuzdaju poriv da dokažu kako je u pravu.

I, na razočaranje svetine, uskoro su ugasili vatru, nakon što su neki dobri ljudi konačno razoružali klovнове i odveli ih odatle.

Kerot se vratio, brišući čelo, dok je Vajms palio cigaru.

„Izgleda da je gutaču vatre pozlilo“, reče.

„Može se desiti da nam nikad ovo ne oprostite“, reče Vajms dok su opet kretali u patrolu. „O, ne... šta je sad?“

Kerot je piljio naviše, prema najbližem škljocnom tornju.

„Nemiri u Kablarskoj ulici“, reče. „Poziv svim stražari-ma, gospodine.“

Dali su se u trk. Uvek se tako radi kada neko pozove sve stražare. Čovek u nevolji isto tako bi mogao da budeš i ti sam.

Kako su se približavali, na ulicama je bilo sve više patuljaka, i Vajms je prepoznao znakove. Svi patuljci imali su zabrinut izraz lica i išli su u istom pravcu.

„Gotovo je“, reče on dok su zavijali za ugao. „Vidi se po sumnjivom porastu broja nedužnih prolaznika.“

Ma kakav još ovaj hitan slučaj bio, bio je krupan. Po ulici je bio rasut krš, kao i poprilična količina patuljaka. Vajms uspori.

„Treći put ove nedelje“, reče. „Koji li je njima andrak?“

„Teško je reći, gospodine“, reče Kerot. Vajms mu uputi hitar pogled. Kerota su odgajili patuljci. Isto tako, on nikad ne bi izgovorio laž, ako bi ikako mogao to da izbegne.

„To nije isto što i *ne znam*, je l' tako?“, reče on.

Kapetan je izgledao kao da mu je nelagodno.

„Mislim da ovo... ima neke veze s politikom“, reče.

Vajms primeti sekiru za bacanje zarivenu u zid.

„Da, to vidim“, reče.

Neko je dolazio ulicom, i verovatno je on bio razlog prekida nemira. Pozornik Fluorit bio je najveći trol kog je Vajms ikad upoznao. Nadnosio se nad vas kao *planina*. Bio je toliko krupan da se nije isticao među svetinom zato što je sam bio svetina; ne biste ga primetili jer bi vam se on sam isprečio na putu. I, kao mnogi prekrupni ljudi, nagonski je bio blag i poprilično stidljiv, i radije je puštao da mu drugi govore šta da radi. Da mu je sudbina namenila da se priključi uličnoj bandi, bio bi dežurni snagator. U Straži je bio štit za slučaj uličnih nereda. Ostali stražari provirivali su iza njega.

„Čini mi se da je počelo u *Gimletovim delikatesima*“, reče Vajms dok je ostatak Straže pristizao. „Uzmite izjavu od Gimleta.“

„To nije dobra zamisao, gospodine“, reče Kerot oprezno. „Ništa nije video.“

„Otkud znaš da ništa nije video? Nisi ga ni pitao.“

„Znam, gospodine. Ništa nije video. Ništa nije ni čuo.“

„Dok mu je rulja razbijala restoran i tabala se po ulici ispred njega?“

„Tako je, gospodine.“

„Aha. Kopčam. Niko nije tako gluv kod ušiju kao onaj ko ne želi da čuje, je l' to hoćeš da kažeš?“

„Tako nešto, da. Pazite, gospodine, sad je sve gotovo. Niko se nije ozbiljno povredio. Ovako je najbolje, gospodine. Molim vas.“

„Je l' ovo neka privatna patuljačka zapetljancija, kapetane?“

„Jeste, gospodine...“

„E pa, ovo je Ank-Morpork, kapetane, ne tamo neki rudnik u planinama; moj posao je da čuvam mir, a *ovo ovdje*, kapetane, nimalo ne liči na mir. Šta će ljudi reći o uličnim nemirima?“

„Reći će 'još jedan dan u životu velegrada', gospodine“, reče Kerot kruto.

„Dobro, pretpostavljam da i hoće, kad smo kod toga. Svejedno...“ Vajms podiže patuljka koji je stenjao. „Ko je ovo uradio?“, zapita oštro. „Nisam raspoložen da me zavlauče. Hajde, hoću ime!“

„Agi Maljokradljivac“, promumla patuljak dok se otimao.

„Dobro“, reče Vajms i pusti ga. „Kerote, zapiši.“

„Ne, gospodine.“

„Kako molim?“

„U gradu ne postoji Agi Maljokradljivac, gospodine.“

„Znaš svakog patuljka?“

„Mnoge, gospodine. Ali Agi Maljokradljivac može se sresti samo u rudnicima, gospodine. To vam je kao neki duh-obešenjak, gospodine. Na primer, 'nabiješ ga tamo gde Agi drži ugalj', gospodine, znači...“

„Da, mogu da zamislim“, reče Vajms. „Kažeš da mi je onaj patuljak upravo rekao kako je nemire izazvala Perka Kačiperka?“ Patuljak beše glatko iščezao za ugao.

„Manje-više, gospodine. Gospodine, izvinite me na časak.“ Kerot je prešao ulicu i izvukao dve u belo ofarbane palice s pojasa. „Samo da dođem u vidokrug tornja“, reče. „Treba da pošaljem škljockalicu.“

„Zašto?“

„Pa, ostavili smo patricija da čeka, gospodine, i bilo bi učtivo da ga obavestimo kako kasnimo.“

Vajms izvuče sat i zapilji se u njega. Ovo je jedan od onih dana, kako se ispostavljalo... onih kakve doživljavate svakog dana.

U prirodi je univerzuma da će osoba koju uvek čekate po deset minuta sama biti spremna deset minuta ranije baš onog dana kad ste vi u zakašnjenju deset minuta, i vrlo istaknuto *neće ovo pominjati*.

„Izvinite što kasnimo, gospodine“, reče Vajms dok su ulazili u Duguljastu kancelariju.

„Ma, zar *kasnite*?“, reče lord Vetinari podižući pogled s dokumentacije. „Zaista nisam primetio. Ništa ozbiljno, nadam se.“

„Esnaf luda se zapalio, gospodine“, reče Kerot.

„Mnogo poginulih?“

„Ne, gospodine.“

„Pa, to je zaista srećna okolnost“, reče lord Vetinari oprezno. Spusti penkalo.

„E sad... šta to treba da raspravimo...?“ Privuče još jedan dokument i na brzinu ga iščita.

„Aha... vidim da novi saobraćajni odsek ima željeni učinak.“ Pokaza na veliku gomilu papira. „Dobijam mnoštvo

žalbi od Esnafa kočijaša i vozača. Bravo. Prenesite moju zahvalnost naredniku Kolonu i njegovom odredu.“

„Hoću, gospodine.“

„Vidim da je za jedan dan podglavio i zaustavio sedamnaest zaprega, deset konja, osamnaest volova i jednu patku.“

„Bila je nepropisno parkirana, gospodine.“

„Svakako. Ipak, kao da uočavam nekakvo neobično pravilo u svemu tome.“

„Gospodine?“

„Mnogi vozači kažu kako zapravo nisu parkirali, već su samo zastali dok je izuzetno stara, izuzetno ružna gospođa prelazila drum, izuzetno sporo.“

„To oni kažu, gospodine.“

„Znaju da je u pitanju starica po tome što je bez kraja i konca ponavljala: 'Joj, kuku meni, jadni moji matori tabani', i slične rečenice.“

„Meni svakako zvuči kao starica, gospodine“, reče Vajms, odrvenelog lica.

„Moglo bi se reći. Donekle je neobično, zapravo, što nekolicina njih izveštava da su nakon toga videli istu staricu kako prilično brzo šparta niz sporedan sokak. Ne bih se osvrtao na ovo, razume se, da nije činjenice da su je izgleda uskoro potom videli kako veoma lagano prelazi neku drugu ulicu malo dalje odatle. Donekle je zagonetno sve to, Vajmse.“

Vajms pokri oči rukom. „Nameravam da vrlo brzo razrešim zagonetku, gospodine.“

Patricij klimnu glavom i zabeleži nešto kratko na spisak ispred sebe.

Kada je pošao da ga skloni u stranu, razotkrio je mnogo strokaviji, mnogostruko ispresavijan list papira. Uzeo je dva otvarača za kovertu i, vredno ih koristeći, razmotao papir i odgurkao ga preko stola prema Vajmsu.

„Znate li nešto o ovome?“, reče.

Vajms je pročitao krupna, obla slova ispisana bojicama:

„DraGi GoPsodine, SuroVOS prem a BESKUćanim PsiMa U ovOm GRADU je SramoTota, ŠA raDI STRŽA po ToM PITNJU PoPtIs UgrušeNJE ProjTiv Surrovos TI preM PsimA.“

„Pojma nemam“, reče on.

„Moji činovnici kažu da neko gurne po jedno ovakvo pismo ispod vrata gotovo svake noći“, reče patricij. „A izgleda da ne vide nikoga.“

„Želite li da sprovedem istragu?“, reče Vajms. „Ne bi trebalo da bude teško u ovom gradu pronaći nekoga ko balavi dok piše a pravopis zna još gore od Kerota.“

„Hvala, gospodine“, reče Kerot.

„Nijedan stražar, prema izveštajima, nikoga nije primećio“, reče patricij. „Postoji li u Ank-Morporku neka grupa koja se posebno zanima za dobrobit pasa?“

„Sumnjam, gospodine.“

„Onda za sada neću obraćati pažnju na ovo“, reče Vetinari. Raskvašeno pismo pljusnu u kantu za đubre.

„Da pređemo na bitnija pitanja“, reče odsečno. „Elem... Šta znate o Tucu?“

Vajms je piljio.

Začu se učtivo kašljanje iz Kerotovog pravca. „Mislite na reku ili grad, gospodine?“, reče.

Patricij se osmehnu. „A, kapetane, već odavno me ne iznenadujete. Da, o gradu sam govorio.“

„To je jedan od najvećih gradova u Ubervaldu, gospodine“, reče Kerot. „Izvozi plemenite metale, kožu, drvenu građu i, naravno, salo iz dubokih rudnika sala na Čvarcbergu...“

„Postoji *mesto* po imenu Tuc?“, reče Vajms, koji se još iščudavao brzini kojom su s vlažnog kerećeg pisma prešli na ovo.

„Strogo gledano, gospodine, tačniji izgovor bio bi Tjuc“, reče Kerot.

„Svejedno...“

„A u Tjucu, gospodine, 'Morpork' zvuči potpuno isto kao naziv za jedan komad ženskog rublja“, reče Kerot. „Postoji samo određen broj slogova na svetu, kad malo razmislite.“

„Otkud ti sve to *znaš*, Kerote?“

„Ma, svašta načuje čovek, gospodine. Tu i tamo.“

„Je l'? Dakle, *koji tačno* komad...“

„Za nekoliko nedelja tamo će se odigrati nešto izuzetno važno“, reče lord Vetinari. „Nešto, moram dodati, od ključne važnosti za budući napredak Ank-Morporka.“

„Krunisanje ispodničkog kralja“, reče Kerot.

Vajms je zurio prvo u njega, pa u patricija, pa opet u njega.

„Je l' to svi osim mene primaju neko pismo s najnovijim vestima?“, reče.

„Patuljačka zajednica već mesecima govori o malo čemu drugom, gospodine.“

„Je l'?“, reče Vajms. „Misliš na nemire? One tuče svake noći po patuljačkim kafanama?“

„Kapetan Kerot je u pravu, Vajmse. Biće to svečan događaj i prisustvoće mu predstavnici mnogih vlada. I predstavnici raznoraznih ubervaldskih kneževina, naravno, pošto ispodnički kralj vlada samo podzemnim oblastima Ubervalda. Njegova naklonost je dragocena. Borogravija i Genua biće tamo, bez sumnje, a verovatno čak i Klač.“

„Klač? Ali oni su još dalje od Ubervalda nego mi! Što se oni muče da idu?“

Zastao je na časak, pa dodao: „Ha. Glup sam. Gde je tu novac?“

„Kako molim, komandante?“

„To je moj nekadašnji narednik govorio kad bi se našao u nedoumici, gospodine. Otkrij gde tu leži novac i već si dopola rešio zagonetku.“

Vetinari je ustao i odšetao se do velikog prozora, leđima okrenut ka njima.

„Velika je to zemlja – Ubervald“, naizgled se obrati staklu. „Mračna. Tajanstvena. Prastara...“

„Ogromne, nenačete zalihe uglja i gvozdene rude“, reče Kerot. „I sala, naravno. Najbolje sveće, ulje za lampe i sapun potiču prvobitno iz naslaga pod Čvarcbergom.“

„Zašto? Zar nemamo sopstvene klanice?“

„U Ank-Morporku koristi se užasno mnogo sveća, gospodine.“

„Svakako se ne koristi mnogo sapuna“, reče Vajms.

„Salo i loj mogu se upotrebiti na raznorazne načine, gospodine. Nikako ne bismo mogli sami sebe da snabdevamo.“

„Aha“, reče Vajms.

Patricij uzdahnu. „Očigledno, nadam se da ćemo učvrstiti trgovačke veze s različitim ubervaldskim državama“,

reče. „Tamošnje stanje je krajnje nesigurno. *Znate* li ponešto o Ubervaldu, komandante Vajmse?“

Vajms, čije je poznavanje geografije išlo do mikroskopskih pojedinosti u prečniku od desetak kilometara oko Ank-Morporka, a dalje od toga je naprosto bilo mikroskopsko, nesigurno klimnu glavom.

„Samo što to zapravo i nije država“, reče Vetinari. „To je...“

„Pre će biti ono što je postojalo *pre* država“, reče Kerot. „Uglavnom utvrđeni gradovi i plemićki posedi bez pravih međa i s mnogo šume između. Većito je u toku neka krvna osveta. Nema zakona osim onoga što mesni plemići namegnu, a razbojništvo svih vrsta cveta.“

„Nimalo nalik na život ovde, kod kuće, u našem rođenom dragom gradu“, reče Vajms, ne baš sasvim za sebe. Patricij ga bezizražajno pogleda.

„U Ubervaldu patuljci i trolovi nisu razrešili stare razmirice“, nastavi Kerot. „Postoje velika područja pod feudalnom vlašću vampira ili vukodlačkih klanova, a ima i predela gde je nivo pozadinske magije daleko viši od uobičajenog. To mesto je stvarno u potpunom rasulu, ne bi čovek ni pomislio da smo u veku voćnog šišmiša. Nadajmo se, međutim, da će se stanje poboljšati i da će se Ubervald s radošću pridružiti zajednici naroda.“

Vajms i Vetinari se zgledaše. Ponekad je Kerot zvučao kao esej o građanskom pravu iz pera drogiranog dečaka koji peva u crkvenom horu.

„Lepo rečeno“, reče patricij naposletku. „Ali do tog radosnog dana Ubervald ostaje zagonetka unutar nepoznanice, umotana u iluziju.“

„Da vidimo jesam li dobro shvatio“, reče Vajms. „Ubervald je kao neki ogroman salčić koji su svi odjednom primetili, i pod izgovorom da idemo na to krunisanje, svi sad treba da jurnemo tamo s nožem i viljuškom i da natrpamo na tanjire što je više moguće.“

„Vajmse, vaše je poimanje političke scene zadivljujuće. Nedostaje vam samo odgovarajući rečnik. Ank-Morpork mora da pošalje predstavnika, očito. Ambadora, takoreći.“

„Ne predlažete valjda da ja odem ovim povodom, a?“ reče Vajms.

„Ma, ne bih mogao da pošaljem zapovednika Gradske straže“, reče lord Vetinari. „Ubervaldske zemlje pretežno nemaju predstavu šta je savremena civilna vlast zadužena za održavanje mira.“

Vajms odahnu.

„Umesto toga šaljem vojvodu od Anka.“

Vajms sede uspravno kao strela.

„Tamo uglavnom vlada feudalno uređenje“, nastavi Vetinari. „Mnogo polažu na titule...“

„Nećete mi valjda narediti da idem u Ubervald!“

„Da vam naredim, Vaša milosti?“ Vetinari je izgledao preneraženo i zabrinuto. „Nebesa, mora da sam pogrešno razumeo ledi Sibil... Juče mi je rekla kako bi vam odmor podalje od Ank-Morporka baš dobro došao...“

„Razgovarali ste sa *Sibil*?“

„Na prijemu za novu predsednicu Esnafa krojača, da. Čini mi se da ste vi otišli ranije. Primili ste nekakav poziv. Hitan slučaj, ako sam dobro razumeo. Ledi Sibil je napomenula da ste, kako je rekla, neprestano na poslu, pa je

odatle krenulo. Pobogu, nadam se da nisam prouzrokovao nekakav bračni nesporazum...“

„Ne mogu da odem iz grada baš *u ovom trenutku!*“, reče Vajms u očajanju. „Ima toliko posla!“

„Sibil kaže da baš zato i treba da odete iz grada“, reče Vetinari.

„Ali nova škola za obuku...“

„Ide kao po loju, gospodine“, reče Kerot.

„Cela mreža golubova pismonoša u potpunom je rasulu...“

„Manje-više sređeno, gospodine, sad kad smo im promesnili ishranu. Osim toga, škljockalice izgleda baš lepo rade.“

„Moramo da uspostavimo rečnu patrolu...“

„Još nedelju ili dve ne možemo tu baš mnogo, gospodine, dok ne izvučemo čamac na obalu.“

„Odvođi u Škembićkoj ulici su...“

„Poslao sam vodoinstalateru, gospodine.“

Vajms je znao da je izgubio. Izgubio je čim se Sibil umešala, jer ona je uvek pouzdana opsadna sprava protiv njegovih odbrambenih zidova. Ipak, čovek može da se bori sve dok sasvim ne podleže.

„*Znate* da nemam pojma kako se vode ti diplomatski razgovori“, reče.

„Naprotiv, Vajmse, izgleda da ste zadivili diplomatski kor ovde u Ank-Morporku“, reče lord Vetinari. „Nisu navikli na neuvijen govor. Zbunjuje ih to. Šta ste ono rekli istancijskom ambasadoru prošlog meseca?“ Preturao je po papirima na stolu. „Da vidimo, žalba mi je tu negde... Ah, da, u vezi s vojnim upadima preko reke Slipnir, stavili ste mu do znanja da će, ako se s njima nastavi, on sam, tj.

ambasador lično, između ostalog, citiram 'otići kući kolima hitne pomoći.'“

„Gospodine, žao mi je zbog toga, bio je to zamoran dan, a on mi je stvarno išao na...“

„Od tada su se njihove oružane snage povukle tako daleko da su gotovo stigle do sledeće države“, reče lord Vetinari i pomeri papire u stranu. „Moram reći da je vaša primedba bila u skladu isključivo sa *opštim utiskom* o mojim gledištima po tom pitanju, ali je, barem, bila sažeta. Koliko vidim, takođe ste pogledali ambasadora veoma preteći.“

„Tako i inače izgledam, to je sve.“

„Naravno. Na sreću, u Ubervaldu treba samo da izgledate prijateljski.“

„Aha, ali ne želite da izgovaram nešto tipa: 'Šta kažete da nam vrlo jeftino prodate to salo?', a?“ reče Vajms u očajanju.

„Vajmse, od vas se ne zahteva *nikakvo* pregovaranje. Time će se pozabaviti jedan moj činovnik, koji će zasnovati privremenu ambasadu i raspravljati o sličnom sa odgovarajućim članovima ubervaldskih dvorova. Svi činovnici govore istim jezikom. Vi ćete se prosto držati što je moguće više kao vojvoda. I, naravno, povešćete počasnu pratnju. Osoblje“, dodade Vetinari kada vide Vajmsov pogled nerazumevanja. Uzdahnu. „Ljude koji će ići s vama. Predlažem narednicu Anguu, narednika Detritusa i kaplarku Guzičicu.“

„Aha“, reče Kerot i ohrabrujuće klimnu glavom.

„Molim?“ reče Vajms. „Čini mi se da sam upravo propustio popriličan deo razgovora.“

„Vukodlak, trol i patuljak“, reče Kerot. „Etničke manjine, gospodine.“

„...ali u Ubervaldu etničke *većine*“, reče lord Vetinari. „Verujem da je sve troje oficira poreklom odande. Njihovo prisustvo reći će više od hiljadu reči.“

„Meni dosad ni razglednicu nije poslalo“, reče Vajms. „Radije bih poveo...“

„Gospodine, to će pokazati ljudima u Ubervaldu da je Ank-Morpork multikulturalno društvo, znate“, reče Kerot.

„A, tako. 'Ljudi, baš kao i mi.' Ljudi s kojima se mogu sklapati poslovi“, reče Vajms tmurno.

„Ponekad mi se“, Vetinari reče razdražljivo, „zaista čini da je kultura cinizma u Straži... da je...“

„Nedovoljno razvijena?“, reče Vajms. Usledila je tišina. „Dobro“, uzdahnu on, „bolje bi mi bilo da odem da glancam čube na vojvodskoj kruni, je l' da?“

„Na vojvodskoj kruni, ako se dobro sećam heraldike, nema čuba. Izrazito je... zašiljena“, reče patricij i preko stola gurnu hrpu papira, povrh kojih je ležala pozivnica pozlaćenih ivica. „Odlično. Odmah ću poslati... škljockalicu. Kasnije ćete dobiti opširnija uputstva. Molim vas – pozdravite vojvotkinju. A sada, da vas ne zadržavam više...“

„Uvek to kaže“, progundā Vajms dok su žurili niz stepenice. „Zna da ne volim što sam oženjen vojvotkinjom.“

„Mislio sam da se vi i ledi Sibil...“

„Ma, sjajno je to što sam oženjen Sibil, sjajno“, reče Vajms žurno. „Prosto mi se ne sviđa cela ta priča s vojvotkinjom. Gde su svi večeras?“

„Kaplarka Guzičica je na dužnosti kod golubova, Detritus je u noćnoj patroli sa Svajersom, a Angua je na naročitoj dužnosti u Vilajetu, gospodine. Sećate se? S Nobijem?“

„O, zaboga, da. Pa, kad dođu sutra, pošalji ih da mi podnesu izveštaj. Kad smo kod toga, skini Nobiju onu smrdljivu periku i sakrij je, važi?“ Vajms je listao dokumentaciju. „Nikad čuo za ispodničkog kralja patuljaka. Mislio sam da 'kralj' na patuljačkom prosto znači nešto kao stariji inženjer.“

„Pa, sad, ispodnički kralj vam je donekle poseban slučaj“, reče Kerot.

„Zašto?“

„Pa, sve počinje sa stenovitim somunom, gospodine.“

„Sa čime?“

„Je l' bi vam smetao jedan mali obilazak na povratku u Stražaru, gospodine? To bi štošta razjasnilo.“

Na jednom ćošku u Vilajetu stajala je mlada žena. Njeno sveopšte držanje označavalo ju je, u lokalnom žargonu, kao ćoškaru. Na ćošku je čekala onog pravog, ili barem onog s pravom svotom.

Nehajno je vrtela tašnicom.

Ovo je bio vrlo prepoznatljiv znak za svakoga s mozgom veličine golubijeg. Kakav član Lopovskog esnafa oprezno bi prošao drugom stranom sokaka i ne bi joj uputio ništa do učtivog i nadasve nenasrtljivog klimanja glavom. Čak i manje lepo vaspitani lopovi-slobodnjaci koji su se šunjali ovim krajem dobro bi porazmislili pre nego što bi bacili oko na torbicu. Pravda koju sprovede Esnaf modistkinja veoma je hitra i neopoziva.

Žgoljavo telo Dežurnog Krivca Dankana, međutim, nije imalo mozak veličine golubijeg. Čovečuljak je već celih pet

minuta vrebao tašnicu kao mačka miša i sada ga je opčinjavala i sama pomisao na njenu sadržinu. Gotovo je mogao da okusi novac. Propeo se na prste, oborio glavu, jurnuo iz sporedne uličice, ščepao tašnu i odmakao nekoliko centimetara dok se svet iza njega nije rasprsnuo na komadiće a on završio ničice u blatu.

Nešto mu je zabalavilo tik pored desnog uva. I usledilo je veoma razvučeno režanje, savršeno jednolično, koje je prosto razvijalo dubinsko obećanje šta će mu se sve dogoditi ako pokuša da mrdne.

Začuo je bat koraka i krajičkom oka spazio uskovitlanu čipku.

„Joj, *Dežurni*“, reče glas. „Mažnjavaš tašne? Zar nije to malko nisko? Čak i za tebe. Mogao si stvarno da se povrediš. Gospođice, to je samo Dankan. Neće on praviti nika-kve nevolje. Možete da ga pustite da ustane.“

Težine na Dankanovim leđima nestade. Začuo je nekakvo meko trupkanje prema pomračini sporedne uličice.

„Kriv sam, kriv sam!“ reče sitni lopov očajnički dok mu je kaplar Nobs pomagao da ustane.

„Da, znam da jesi, *video* sam te“, reče Nobi. „A je l' znaš šta bi ti se desilo da te je opazio Lopovski esnaf? Završio bi mrtav u reci i ne, ne bi te pustili kući zbog dobrog vladanja.“

„Mrze me jer sam toliko dobar“, reče Dankan kroz ućebanu bradu. „Naš onu pljačku kod Sve To Džolsona prošlog meseca? Moja krivica.“

„Jašta, Dankane. Tvoja krivica.“

„I ona otimačina u zlatnim riznicama prošle nedelje, i za to sam kriv. Nisu bili Uglješa i njegovi momci.“

„Ne, nego ti, je l' da, Dankane?“

„I onaj poslić kod zlatara za koj' svi kažu da ga je Ron Krckalo...“

„Ti si kriv, je li?“

„Jašta“, reče Dankan.

„A ti si ukrao i vatru od bogova, je l' da, Dankane?“, reče Nobi sa zlobnim keksom ispod perike.

„Jes', ja sam.“ Dankan klimnu glavom. „Tad sam bio malko mlađi, naravno.“ Kratkovidim očima se zagleda u Nobija Nobsa.

„Nobi, a što si u haljini?“

„To ti je tajna operacija, Dankane.“

„A, dobro.“ Dankan se nelagodno prebacivao s noge na nogu. „Ne bi mogô da mi daš koju paricu, je li, Nobi? Dva dana nisam jeo.“

Sitan novac blesnu u pomrčini.

„Sad begaj“, reče kaplar Nobs.

„Hvala, Nobi. Ako imaš nekih nerazjašnjenih zločina, znaš gde da me nađeš.“

Dankan se otetura u noć.

Narednica Angua se pojavi iza Nobija, prikopčavajući grudni oklop.

„Jadničko matori“, reče.

„Bio je dobar lopov u svoje vreme“, reče Nobi, izvuče beležnicu iz tašne i naškraba nekoliko redaka.

„Baš lepo od tebe što mu pomažeš“, reče Angua.

„Pa, mogu da nadoknadim novac iz zajedničke kasice za siću“, reče Nobi. „A sad znamo ko je maznuo zlatne poluge. Sad mogu da nakrivim kapu pred gospodinom Vajmsom.“

„Čipkani šeširić, Nobi.“

„Molim?“

„Nobi, čipkani šeširić koji ti je na glavi. Ima baš lep cvetni venčić na obodu.“

„Ovaj... aha...“

„Nije da se žalim“, reče Angua, „ali kad su nam dodelili ovaj zadatak, mislila sam da ću ja biti mamac a ti zaštitnica, Nobi.“

„Aha, al' kad ste vi već...“ Nobijevo lice se zbrčka dok se mic po mic kretao nepoznatom lingvističkom oblašću. „Mor-fo-lo-ški nadareni...“

„Vukodlak, Nobi. Znam reč.“

„Eto... pa, očito vama vrebaje mnogo bolje polazi za rukom i... i... očito nije ispravno da žensko mora da izigrava mamac na policijskoj dužnosti...“

Angua je oklevala, kao što se vrlo često događalo kada je s Nobijem morala da razgovara o nečemu škakljivom, i mahala je rukama ispred sebe kao da pokušava da uobličiti nevidljivo testo svojih misli.

„Samo što... hoću da kažem, ljudi će možda...“, poče ona. „Hoću da kažem... zar ne znaš kako zovu muškarce za perikama i u haljinama.“

„Da, gospojice.“

„Znaš?“

„Znam, gospojice. Pravnici, gospojice.“

„Odlično. Jeste. Odlično“, reče Angua polako. „Sad probaj još jednom...“

„Ovaj... glumci, gospojice?“

Angua se predade. „Nobi, lepo ti stoji taft“, reče.

„Ne mislite da izgledam predebelo u njemu?“

Angua onjuši. „O, ne...“, reče tiho.

„Mislio sam da je najbolje da stavim parfem, da budem atunetičan“, reče Nobi brzo.

„Molim? A...“ Angua otrese glavom i opet udahnu. „Nanjušila sam... neš... to... drugo...“

„Čudo jedno, pošto ovo ovde ima malkice prejak vonj i, ako ćemo pravo, ne bi' rekô da đurđevak treba ovako da miriše...“

„Nije parfem.“

„...al' sa onim od lavande što su imali, mogô si mesing da glancaš...“

„Nobi, je l' možeš sam da se vratiš u stanicu u Škembićkoj?“, reče Angua. Uprkos sve većoj panici, u mislima dodade: *Na kraju krajeva, šta bi moglo da ti se desi? Mislim, zaista?*

„Mogu, gospojice.“

„Treba nešto da... sredim.“

Angua požuri odatle dok joj je novi miris ispunjavao nozdrve. Morao bi da bude poprilično žestok da nadmaši nobijevsku kolonjsku, i bio je. O, bio je.

Ne ovde, mislila je. Ne sada.

Ne on.

Čovek u bekstvu na rukama se prebacivao duž grane mokre od snega i naposletku uspeo da se spusti u krošnju sledećeg drveta. Tako se poprilično udaljio od potoka. Koliko im je dobro čulo njuha? Dozlaboga dobro, znao je. Ipak, ovoliko?

Iz potoka se podigao na neku drugu granu koja se nadvijala nad njega. Ako krenu obalom, a dovoljno su bistri da urade baš to, svakako neće znati da se udaljio od potoka.

Sleva se začu zavijanje.

Zaputio se nadesno, u šumsku pomrčinu.

Vajms je čuo Kerota kako pipa naokolo u tami i zvuk ključa u bravi.

„Mislio sam da sad ovim mestom upravlja Komitet za visinsku ravnopravnost“, reče.

„Baš je teško naći volontere“, reče Kerot, ugura ga kroz niska vrata i pripali sveću. „Svraćam svakog dana, prosto da držim sve na oku, ali izgleda da se niko drugi ne zanima preterano.“

„Pojma nemam zašto“, reče Vajms, koji se osvrtao po Muzeju patuljačkog hleba.

Jedino lepo što bi se moglo reći o pekarskim proizvodima oko njega bilo je da su podjednako jestivi sada kao na dan pečenja.

Bolje reći „kovanja“. Patuljački hleb pravio se kao hrana za slučaj nužde, ali i kao oružje i valuta. Patuljci nisu, koliko je Vajmsu bilo poznato, na ma koji način religiozni, ali njihovo poimanje hleba bilo je blisko tome.

Negde u pomrčini začu se nekakvo zveckanje i grebuckanje.

„Pacovi“, reče Kerot. „Jadničci nikad ne prestaju s pokušajima da jedu patuljački hleb. A, evo nas. Stenoviti somun. Kopija, naravno.“

Vajms je zurio u izobličeni predmet na prašnjavom izložbenom postolju. Da, *imalo* je neodređen oblik somuna,

ali samo ako bi vam neko to unapred napomenuo. Inače je naziv „kamenčina“ prilično odgovarao. Bio je otprilike veličine i oblika jastuka na kome se često sedelo. Videlo se nekoliko okamenjenih grožđica.

„Moja žena na nečem sličnom odmara noge posle zamornog dana“, reče on.

„Star je hiljadu i po godina“, kaza Kerot s nečim nalik na strahopoštovanje u glasu.

„Mislio sam da je ovo kopija.“

„Pa, jeste... ali kopija nečeg vrlo važnog, gospodine“, reče Kerot.

Vajms onjuši. U vazduhu je postojala primesa nekakvog oštrog mirisa. „Ovde baš smrdi na mačke, a?“

„Bojim se da ulaze u potrazi za pacovima, gospodine. Pacov koji je gricnuo patuljački hleb obično ne trči baš prebrzo.“

Vajms pripali cigaru. Kerot joj uputi pogled nesigurnog neodobravanja. „Gospodine, unapred zahvaljujemo ljudima što neće pušiti ovde“, kaza.

„Zašto kad ne znate hoće li ili neće?“, reče Vajms. Naslonio se na izložbenu vitrinu. „Dobro, kapetane. Zašto *zapravo* idem u... Tuc? Ne znam mnogo o diplomatiji, ali znam da nikad nije samo jedno posredi. Šta je ispodnički kralj? Zašto se naši patuljci džapaju?“

„Pa, gospodine... jeste li čuli za *kruk*?“

„Patuljački zakon o rudarenju?“, reče Vajms.

„Alal vam vera, gospodine. Ipak, to je još mnogo više... Reč je o... načinu života. Zakoni o imovini, bračni zakoni, o nasledstvu, pravila za razrešenje razmirica svih vrsta i tako to. Sve, zapravo. A ispodnički kralj... pa, mogli biste